

Öğretmenlerin Program Okuryazarlık Düzeyleri, Program Yönelimleri ve Programa Bağlılık Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi¹

Examining The Relationship Between Curriculum Literacy Levels, Curriculum Orientations and Curriculum Fidelity Levels of Teachers

Gökhan YILMAZ²

Recep KAHRAMANOĞLU³

Öz

Bu çalışmada, öğretmenlerin öğretim programı okuryazarlık düzeyleri, program yönelimleri ve öğretim programına bağlılık düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada, nicel araştırma modelinde ilişkisel desen temel alınmıştır. Araştırmanın evrenini, Gaziantep ilinde görev yapan öğretmenler, örneklemini ise evrenden seçkisiz örnekleme yöntemiyle belirlenen 323 öğretmen oluşturmaktadır. Veri toplama araçları olarak Öğretim Programı Okuryazarlık Ölçeği, Program Yönelimleri Envanteri ve Öğretim Programına Bağlılık Ölçeği kullanılmıştır. Ölçeklerden elde edilen veriler üzerinde SPSS Paket Programı kullanılarak, betimsel istatistikler, Pearson Korelasyon analizi, basit ve çoklu doğrusal regresyon analizleri uygulanmıştır. Araştırmanın sonucunda; öğretmenlerin öğretim programı okuryazarlıkları ve programa bağlılıklarının yüksek düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Öğretmenlerin program yönelimlerini sırasıyla insancıl, teknoloji, bilişsel süreçler, sosyal-yeniden yapılandırıcı ve akademik yönelim olarak benimsediği tespit edilmiştir. Program okuryazarlığının, program yönelimleriyle ve programa bağlılıkla, program yönelimlerinin ise programa bağlılıkla orta düzeyde ve pozitif yönde anlamlı ilişkiye sahip olduğu, program okuryazarlığının %21, program yönelimlerinin %27 varyans açıklama oranıyla programa bağlılığı pozitif yönde anlamlı olarak yordadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Program okuryazarlığı, program yönelimleri, programa bağlılık

Abstract

This study aimed to examine the relationship between teachers' curriculum literacy levels, curriculum orientations and curriculum fidelity levels. The research was designed with a correlational design in the quantitative research model. The study population consists of the teachers working in the city of Gaziantep, and the sample consists of 323 teachers selected by random sampling method from the universe. Curriculum Literacy Scale, Program Orientation Inventory, and Curriculum Fidelity Scale were used as data collection tools. Descriptive statistics, Pearson correlation analysis, simple and multiple linear regression analysis were applied to the data obtained from the scales. As a result of the research; It has been determined that teachers' curriculum literacy and curriculum fidelity are at a high level. It has been determined; teachers adopted their curriculum orientations as humanistic, technology, cognitive processes, social-reconstructive and academic orientation. It was concluded that program literacy has a moderate and positive significant relationship with program orientations and program fidelity, and program orientations have a moderate and positive significant relationship with program fidelity, and that it significantly positively predicted program fidelity with a 21% variance explanation rate of program literacy and 27% of program orientations.

Keywords: Curriculum literacy, curriculum orientations, curriculum fidelity

¹ Bu makale, "Öğretmenlerin Program Okuryazarlık Düzeyleri, Program Yönelimleri ve Programa Bağlılık Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" adlı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

² Öğretmen, MEB, Gaziantep-Türkiye, gokhanyilmaztr@gmail.com, orcid.org/0000 0002 5581 5800

³ Doç. Dr., Gaziantep Üniversitesi, Gaziantep-Türkiye, recepkahramanoglu@gmail.com, orcid.org/0000-0001-6670-8165

GİRİŞ

Eğitimde başarıyı yakalama konusunda bazı unsurlar ön plana çıkmaktadır. Bu unsurlardan biri olan öğretim programları; felsefi, tarihi, psikolojik ve toplumsal temelleri, öğrenme alanları, teoriler ve uygulamaları ile var olur (Ornstein & Hunkins, 2009) ve nitelikli insanların yetiştirilmesine, eğitim faaliyetlerine yön verilmesine, toplumsal kalkınmanın gerçekleştirilmesine, eğitimde verimliliğin artırılmasına ve eğitimde birlikteliğin sağlanmasına katkıları sunmaktadır (Özdemir, 2012). Öğretim programları, öğretmen ve öğrenci yanında planlı olarak değişim sürecini gerçekleştirmekte vazgeçilmez bir unsurdur (Şahin, 2006). Bu sebeple, programın başarısı öğretim programını oluşturan bu konuların uyumuyla sağlanacaktır. Hem bu konulardan olan hem de eğitimde başarıyı yakalama konusunda ön plana çıkan bir diğer unsur ise, öğretim programlarının uygulayıcısı olan öğretmenlerdir. Bu sebeple, öğretim programları ve öğretmen unsurlarının ilişkisi eğitimde başarıya ulaşmada kilit bir role sahiptir. Öğretmenlerin ve öğretim programlarının, eğitim sürecinde bu denli kilit bir rol üstlenmesi, doğal olarak eğitim üzerine yapılan araştırmalarda, bu unsurları araştırma konusu haline getirmektedir. Öğretmenlerin rehber olarak öğretim programlarını referans almaları ve uygulayıcıları olmaları nedeniyle, araştırmaların öğretmen boyutu üzerinden öğretim programlarını da kapsayacak şekilde yapılmasının gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Bu ilişki, öğretmenlerin programı iyi bir şekilde anlaması, benimsemesi, önemsemesi ve mümkün olduğunca bağlılığı sağlaması boyutlarıyla gerçekleşmektedir. Bu açıklamalardan hareketle program okuryazarlığı, program yönelimleri ve programa bağlılık kavramlarına değinmekte yarar vardır.

Program Okuryazarlık

Öğretim programı okuryazarlığı, öğretim programlarını bilme, öğretim programlarına karşı eleştirel bir bakış açısı geliştirebilme, uygulama sürecine dönük yorum yapabilme şeklinde tanımlanabilir (Keskin, 2020). Öğretim programı okuryazarı olmak öğretmenlere; programdaki felsefi yaklaşımı algılayabilmeyi, psikolojik yaklaşımları öğrencinin öğrenmesi açısından ve toplumun kültürel yapısıyla program uyumunu değerlendirebilmeyi, hangi alanların hangi kazanımlarla ilgili olduğunu anlayabilmeyi, öğretim programlarındaki hedef kazanımlara uygun öğretim yöntem ve teknikleri kullanabilmeyi ve son olarak öğrencilere ve kazanımlara uygun ölçme değerlendirme araçlarını belirleyebilmeyi sağlayabilir. Öğretim programı okuryazarlığı, anlamlandırma ve çözümlenme süreçlerini içermekle birlikte üst düzey zihinsel beceriler gerektiren bu süreçler, öğretmenlerin program üzerinde uygulamasıyla gerçekleştirilir (Kahramanoğlu, 2019). Öğretmenlerin, öğretim programlarını amaçlarına uygun bir şekilde anlayabilmesi için öğretim programı okuryazarı olmalarının önemli olduğu ifade edilebilir.

Program Yönelimleri

Öğretim programı okuryazarlığının, programdaki felsefi yaklaşımı algılayabilme becerisi içermesi, öğretmenlerin programdaki yaklaşımları daha çabuk benimsemesini, programa olan inançlarını şekillendirerek programa yönelik daha doğru bakış açıları geliştirmelerini sağlayabilir. Öğretmenlerin eğitim öğretim süreçlerine ilişkin inançlarının, öğretim programlarının hayata geçirilmesindeki rolleri düşünüldüğünde, uygulamaya yönelik etkileri göz önünde bulundurulmalıdır (Eren, 2010). Bu inançlar, öğretmenlerin öğretim programlarına yönelik bakış açılarını etkilemektedir ve bu bakış açısı, program yönelimleri kavramını ortaya çıkarmıştır. Öğretmenlerin, öğretim programlarının hedefleri ve içeriği, uygulamaya dönük planlanması, öğrenme durumları düzenlenirken uygulanacak stratejiler ve ölçme değerlendirme faaliyetlerine yönelik kararlarında öğretim programları yönelimleri etkili olmaktadır (Cheung & Ng, 2000). Öğretmenlerin öğretim programına olan yönelimleri ve öğretime yönelik düşünceleri, onların öğretmenlik mesleğini icra etmede etkili olan psikolojik yapılarıdır (Kamil, Mukminin, Jamin, Yusuf, & Idrus, 2013).

Programa Bağlılık

Öğretim programlarının tasarlanan şekli ile uygulanan şeklinin benzerliği programa bağlılık olarak tanımlanmaktadır (Bay, Kahramanoğlu, Döş & Turan Özpolat, 2017). Öğretmenlerin öğretim programı yönelimleriyle, bu programa olan bağlılıkları arasındaki ilişkinin ele alınması ile program çıktıları arasında bağ kurularak, programların etkililiğinin belirlenmesi sağlanabilir (Burul, 2018). Aynı zamanda, plan niteliğinde olan öğretim programlarının uygulanma aşamasında, planın ne olduğunun anlaşılmasının ilk sırada yer alması, öğretim programı okuryazarlığının, programa bağlılıkla arasındaki ilişki olarak düşünülebilir. Nitekim ne olduğu bilinmeyen bir şeyin uygulanması da güç olacaktır. Resmi program ile uygulamadaki programın farklılıklarının en aza indirilmesi, başka bir ifadeyle tasarlanmış programların uygulamaya öğretmenler tarafından tam olarak yansıtılması beklenmektedir. Öğretim programları uygulanırken ortaya çıkan sonuçlara etki eden faktörleri ortaya çıkarmak için programa bağlılık olmazsa olmazlardandır (Hill, Snelgrove-Clarke & Slaughter, 2014).

Bir planın başarıya ulaşmasında ilk adım, planın bilinmesi ve tanınmasıdır. Öğretim programlarının da bir plan olma niteliği düşünüldüğünde, öğretim programı okuryazarlığının programı bilme, tanıma ve anlamlandırma tanımlarından hareketle; öğretim programı okuryazarlığı ile programa bağlılık arasında ilişki olduğu düşünülebilir. Bunun yanında, öğretmenlerin öğretim programlarının hayata geçirilmesindeki rollerine istinaden, öğretmenlerin, öğretim sürecine yönelik yapacağı tüm faaliyetlerine yönelik aldığı kararlarda öğretim programları yönelimleri etkili olmaktadır (Cheung & Ng, 2000). Bu görüşler ışığında, öğretim programı yönelimleri ile programa bağlılık arasında da bir ilişki olabileceği düşünülebilir.

Alanyazın incelendiğinde, öğretim programı okuryazarlığı konusunda yapılmış bazı araştırmalarda (Altun & Şahin, 2009; Duru & Korkmaz, 2010; Camuzcu & Duruhan, 2011; Kaymakçı, 2015; Şimşek, 2017) araştırmacılar, öğretmenlerin öğretim programlarını tanımadıklarını ve dolayısıyla program okuryazarlık düzeylerinin düşük olduğu sonucunu ortaya koymuşlardır. Diğer taraftan, yine program okuryazarlığı konusunda yapılmış bazı araştırmalarda (Aslan, 2018; Kuyubaşoğlu, 2019; Keskin, 2020; Gülpek, 2020), öğretmenlerin program okuryazarlık düzeyleri yüksek bulunmuştur. Ancak, yapılan araştırmalarda program yönelimleri, programa bağlılık düzeyleri ve öğretim programı okuryazarlık düzeyleri arasındaki ilişkiye yer verilmemiştir. Aynı şekilde, alanyazında program yönelimleriyle ilgili birçok araştırma bulunmasına rağmen bu yönelimlerin, program okuryazarlığı ve programa bağlılık ile arasındaki ilişki henüz açıklığa kavuşmuş değildir. Bununla beraber, programa bağlılık düzeyi ile ilgili yapılan araştırmalarda (Karabacak, 2018; Gürbüz, 2020; Bümen, Çakar & Yıldız, 2014; Arslan Çelik, 2020; Bay, Kahramanoğlu, Döş & Turan Özpolat, 2017; Aşçı & Yıldırım, 2020; Burul, 2018; Aslan & Erden, 2020), öğretim programına bağlılığı etkileyen birçok faktöre yer verilmesine karşın, programa bağlılığın, program yönelimleri ve program okuryazarlık düzeyi arasındaki ilişkiye yeterince yer verilmemiştir. Sonuç olarak, alanyazında program okuryazarlığı, program yönelimleri ve programa bağlılığın arasındaki ilişkiyi ortaya koyan yeterince veri mevcut değildir. Bu sebeplerle, öğretmenlerin program okuryazarlık ve bağlılık düzeyleri ile program yönelimleri arasındaki ilişki araştırmanın temel problemini oluşturmaktadır.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışma, öğretmenlerin öğretim programı okuryazarlık düzeyleri, program yönelimleri ve öğretim programına bağlılık düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamıştır. Bu bağlamda araştırma, şu sorulara cevap aramaktadır:

1. Öğretmenlerin öğretim programı okuryazarlık, program yönelimleri ve öğretim programına bağlılıkları ne düzeydedir?

2. Öğretmenlerin öğretim programı okuryazarlık, program yönelimleri ve öğretim programına bağlılık puanları arasında anlamlı ilişki var mıdır?
3. Öğretmenlerin öğretim programı okuryazarlık düzeyleri, öğretim programına bağlılıklarını yordamakta mıdır?
4. Öğretmenlerin öğretim programı yönelimleri, öğretim programına bağlılıklarını yordamakta mıdır?
5. Öğretmenlerin öğretim programı okuryazarlık düzeyleri ile program yönelimleri birlikte öğretim programına bağlılıklarını yordamakta mıdır?

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Araştırmada, öğretmenlerin öğretim programı okuryazarlık düzeyleri, program yönelimleri ve öğretim programına bağlılık düzeyleri arasındaki ilişki incelendiğinden, nicel araştırma modelinde ilişkisel desen temel alınmıştır.

Evren ve Örneklem

Çalışmanın araştırma evrenini Gaziantep ili sınırları içerisinde yer alan öğretmenler oluşturmaktadır. Örneklemi ise, Gaziantep ili ve ilçelerindeki tüm kademedeki okul ve branşlarda görevli öğretmenlerden, seçkisiz örnekleme yöntemiyle seçilmiş 323 öğretmen oluşturmaktadır. Araştırmaya katılan öğretmenlerin demografik özellikleri; cinsiyetleri bakımından 161 kadın, 162 erkek; branşları bakımından 41 okul öncesi öğretmeni, 74 sınıf öğretmeni, 208 branş öğretmeni; hizmet yılları bakımından 1-5 yıl arası 90 öğretmen, 6-10 yıl arası 83 öğretmen, 11-15 yıl arası 55 öğretmen, 16-20 yıl arası 53 öğretmen, 20 yıl üzeri 42 öğretmen; mezuniyetleri bakımından eğitim fakültesi mezunu 211 öğretmen, diğer bölümlerden mezun 112 öğretmen; görev yapılan kademe bakımından okul öncesi kademesinde görevli 41 öğretmen, ilköğretim kademesinde görevli 76 öğretmen, ortaokul kademesinde görevli 90 öğretmen, lise kademesinde görevli 116 öğretmen şeklindedir.

Veri Toplama Araçları

Araştırmanın verileri üç farklı ölçek kullanılarak toplanmıştır. Öğretim programı okuryazarlık düzeyi ve bazı değişkenlerin bu düzey ile ilişkisinin belirlenmesi amacıyla, Kahramanoğlu (2019)'nun geliştirdiği "Öğretim Programı Okuryazarlık Ölçeği" kullanılmıştır. Öğretmenlerin program yönelimlerini ölçmek amacıyla, Eren (2010)'in Türkçeye uyarladığı "Program Yönelimleri Envanteri" kullanılmıştır. Öğretmenlerin öğretim programına bağlılık düzeylerini tespit etmek için, Burul (2018)'un geliştirdiği "Öğretim Programına Bağlılık Ölçeği" kullanılmıştır.

Öğretim Programı Okuryazarlığı Ölçeği

Kahramanoğlu'nun (2019) geliştirdiği "Öğretim Programı Okuryazarlık Ölçeği" 5'li likert tipindedir, 23 maddeden oluşmaktadır ve ölçekte ters madde bulunmamaktadır. Ölçek, 1-hiç yeterli değilim, 2-yetersizim, 3-yeterliyim, 4-oldukça yeterliyim, 5-çok yeterliyim şeklinde derecelendirilmiştir. Ölçek, öğretim programının temelleri (ÖPT) (ilk 7 madde), öğretim programının öğeleri (ÖPÖ) (8-15 arası maddeler), öğretim programının yapısal özellikleri (ÖPY) (16-23 arası maddeler) şeklinde 3 boyuttan oluşmaktadır. Ölçeğin 23 maddelik son haline ilişkin Cronbach Alfa katsayısı ise 0.92; 7 maddeden oluşan birinci alt boyutu için .80; 8 maddeden oluşan ikinci alt boyutu için .84; 8 maddeden oluşan üçüncü alt boyutu için ise Cronbach Alfa katsayısı .80 olarak hesaplanmıştır.

Program Yönelimleri Envanteri

Cheung ve Wong'un (2002) geliştirdiği ve Eren (2010)'in Türkçeye uyarladığı "Program Yönelimleri Envanteri" 5 boyuttan oluşmaktadır ve 1-kesinlikle katılmıyorum, 8-kesinlikle katılıyorum arasında 8'li Likert tipi bir ölçektir. Güvenirliğinin belirlenebilmesi amacıyla da iç tutarlılık analizi gerçekleştirilmiştir. Ölçeğin alt boyutlarında iç tutarlılığa ilişkin güvenilirlik katsayıları akademik .60, bilişsel süreçler .68, sosyal-yeniden yapılandırıcı .75, insancıl .78 ve teknoloji .76 olarak ölçülmüş ve yeterli olduğu tespit edilmiştir.

Öğretim Programına Bağlılık Ölçeği

Burul (2018) tarafından geliştirilen "Öğretim Programına Bağlılık Ölçeği" 7 boyuttan ve 42 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin uyma boyutunda 8, süre boyutunda 5, uygulamanın kalitesi boyutunda 5, katılımcıların tepkileri boyutunda 7, program farklılıkları boyutunda 5, öğretmen eğitimi boyutunda 8 ve okul iklimi boyutunda 4 madde bulunmaktadır. Ölçek, 1-kesinlikle katılmıyorum, 2-katılmıyorum, 3-kararsızım, 4-katılıyorum, 5-kesinlikle katılıyorum şeklinde derecelendirilmiştir. Ölçeğe ilişkin ölçümlerin güvenilirlik katsayısı uyma boyutu .84, süre boyutu .89, uygulamanın kalitesi boyutu .81, katılımcıların tepkileri boyutu .89, program farklılıkları boyutu .86, öğretmen eğitimi boyutu .90, okul iklimi boyutu .78 ve tamamı .91 olarak bulunmuştur.

İşlem

Araştırmada kullanılan ölçekler uygulama öncesi, Gaziantep Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu tarafından incelenmiş ve herhangi bir etik aykırılık tespit edilmemiş ve ölçek çalışmasının yapılabilmesi uygun görülmüştür. Ayrıca ölçeklerin okullarda öğretmenlere uygulanması Millî Eğitim Bakanlığı tarafından verilmiş araştırma izni kapsamında gerçekleştirilmiştir. Ölçeklerin tamamı yüz yüze uygulanmıştır.

Verilerin Analizi

Öğretmenlerin öğretim programı okuryazarlık düzeyleri, program yönelimleri ve öğretim programına bağlılık düzeylerinin belirlenmesi amacıyla Betimsel İstatistikler; öğretmenlerin öğretim programı okuryazarlık düzeyleri, program yönelimleri ve öğretim programına bağlılık düzeyleri arasında anlamlı ilişkinin olup olmadığını tespit etmek amacıyla Pearson Korelasyon Analizi; öğretmenlerin öğretim programı okuryazarlık düzeylerinin programa bağlılığı yordayıp yordamadığını ve öğretmenlerin öğretim programı yönelimlerinin öğretim programına bağlılıklarını yordayıp yordamadığını ve yordama derecesini tespit etmek amacıyla Basit Doğrusal Regresyon Analizi; öğretmenlerin öğretim programı okuryazarlık düzeyleri ile program yönelimlerinin birlikte öğretim programına bağlılıklarını yordayıp yordamadığını ve yordama derecesini tespit etmek amacıyla Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi kullanılmıştır. Analizler, SPSS paket programı kullanılarak yapılmıştır. Öğretim Programı Okuryazarlık ve Bağlılık ölçeklerinde veriler; 1.00-1.79 çok düşük, 1.80-2.59 düşük, 2.60-3.39 orta, 3.40-4.19 yüksek, 4.20-5.00 çok yüksek şeklinde yorumlanmıştır.

BULGULAR

Öğretmenlerin öğretim programı okuryazarlık, program yönelimleri ve öğretim programına bağlılık düzeylerine ilişkin veriler Tablo 1.'de gösterilmiştir.

	N	Min.	Max.	\bar{X}	SS
Okuryazarlık	323	48	115	84.575	13.198
Akademik Yönelim	323	20	48	38.284	6.045
Bilişsel Süreçler Yönelimi	323	23	48	41.705	4.756
Sosyal-Yeniden Yapılandırıcı Yönelim	323	24	48	40.938	5.582

İnsancıl Yönelim	323	28	48	42.944	4.291
Teknoloji Yönelimi	323	26	48	41.805	4.693
Bağlılık	323	111	205	163.037	15.347

Tablo 1. Okuryazarlık, Yönelim ve Bağlılık Düzeyleri

Tablo 1. incelendiğinde, öğretmenlerin öğretim programı okuryazarlık ve bağlılık düzeylerinin yüksek olduğu görülmektedir. Öğretmenlerin sahip oldukları yönelimlerinin ise sırasıyla İnsancıl, Teknoloji, Bilişsel Süreçler, Sosyal-Yeniden Yapılandırmacı ve Akademik olduğu görülmektedir.

Öğretmenlerin öğretim programı okuryazarlık, program yönelimleri ve öğretim programına bağlılık puanları arasındaki ilişkiye ait korelasyon sonuçları Tablo 2.'de gösterilmiştir.

Tablo 2. Program Okuryazarlığı, Yönelim ve Bağlılık Arasındaki Korelasyon Sonuçları

Değişkenler	B1	B2	B3
Öğretim Programı Okuryazarlığı (B1)	1	0.322**	0.458**
Program Yönelimleri (B2)		1	0.520**
Öğretim Programına Bağlılık (B3)			1

N=323; **p< 0.01; (2-Yönlü)

Tablo 2. incelendiğinde, öğretmenlerin öğretim programı okuryazarlık puanları ile program yönelimleri puanları arasında, program yönelimleri puanları ile öğretim programına bağlılık puanları arasında ve öğretim programı okuryazarlık puanları ile öğretim programına bağlılık puanları arasında pozitif yönde ve orta düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir.

Öğretmenlerin öğretim programı okuryazarlıklarının, öğretim programına bağlılıklarını yordamasına ilişkin Basit Doğrusal Regresyon Analizi sonuçları Tablo 3.'te gösterilmiştir.

Tablo 3. Okuryazarlığın Bağlılığı Yordamasına İlişkin Basit Doğrusal Regresyon Analizi Sonuçları

Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişken	B	Standart Hata	β	t	P
Öğretim Programına Bağlılık	Öğretim Programı Okuryazarlığı	117.987	4.938	0.458	23.892	0.000**

R= 0.458 R²= 0.210 Düzeltilmiş R² = 0.207 F= 85.236 P= 0.000**

N=323; **p< 0.01

Tablo 3. incelendiğinde, öğretim programı okuryazarlığının öğretim programına bağlılık üzerine etkisi görülmektedir. Regresyon analizi sonuçlarına göre öğretmenlerin öğretim programı okuryazarlık düzeylerinin öğretim programına bağlılıklarına istatistiksel olarak anlamlı bir etkiye sahip olduğu bulunmuştur(F=85.236, p=0.000). Öğretmenlerin öğretim programı okuryazarlığının öğretim programına bağlılığı pozitif yönde anlamlı olarak yordadığı görülmektedir. Öğretim programı okuryazarlığının öğretim programına bağlılığa etkisi üzerinde %21 düzeyinde varyans açıklama oranına sahiptir (R²= 0.210).

Öğretmenlerin öğretim programı yönelimlerinin, öğretim programına bağlılıklarını yordamasına ilişkin Basit Doğrusal Regresyon Analizi sonuçları Tablo 4.'te gösterilmiştir.

Tablo 4. Program Yönelimlerinin Bağlılığı Yordamasına İlişkin Basit Doğrusal Regresyon Analizi Sonuçları

Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişken	B	Standart Hata	β	t	P
Öğretim Programına Bağlılık	Öğretim Programı Yönelimleri	80.682	7.593	0.520	10.626	0.000**

R= 0.520 R²= 0.270 Düzeltilmiş R² = 0.268 F= 118.742 P= 0.000**

N=323; **p< 0.01

Tablo 4. incelendiğinde, öğretim programı yönelimlerinin, öğretim programına bağlılık üzerine etkisi görülmektedir. Regresyon analizi sonuçlarına göre öğretmenlerin öğretim programı yönelimlerinin öğretim programına bağlılıklarına istatistiksel olarak anlamlı bir etkiye sahip olduğu bulunmuştur ($F=80.682$, $p=0.000$). Öğretmenlerin öğretim programı yönelimleri, öğretim programına bağlılığı pozitif yönde anlamlı olarak yordadığı görülmektedir. Öğretim programı yönelimlerinin öğretim programına bağlılığa etkisi üzerinde %27 düzeyinde varyans açıklama oranına sahiptir ($R^2= 0.270$).

Öğretmenlerin öğretim programı okuryazarlıkları ile program yönelimlerinin birlikte, öğretim programına bağlılıklarını yordamasına ilişkin Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi sonuçları Tablo 5.'te gösterilmiştir.

Tablo 5. Program Yönelimlerinin Bağlılığı Yordamasına İlişkin Basit Doğrusal Regresyon Analizi Sonuçları

Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişkenler	B	Standart Hata	β	t	P
Öğretim Programına Bağlılık	Sabit	117.527	4.958	-	23.705	0.000**
	Okuryazarlık	0.482	0.058	0.415	8.381	0.000**
	Akademik Yönelim	5.611	2.523	0.114	2.224	0.027*
	Bilişsel Süreçler Yönelimi	1.369	1.742	0.041	0.786	0.433
	Sosyal-Yeniden Yapılandırıcı Yönelim	4.936	1.748	0.145	2.824	0.005**
	İnsancıl Yönelim	4.074	1.568	0.131	2.599	0.010*
	Teknoloji Yönelimi	1.690	1.605	0.053	1.053	0.293
R=0.511	R ² =0.261	Düzeltilmiş R ² =0.247	F=18.625	P= 0,000**		

N=323; **p< 0.01; *p< 0.05

Tablo 5.'teki $p<0.01$ düzeyinde anlamlı olan değişkenlerin öğretim programına bağlılığa ilişkin açıkladığı varyansın, istatistiksel olarak anlamlı olduğunu ($F=18.625$, $p=0.000$) göstermektedir. Analiz sonucuna göre; öğretmenlerin öğretim programı okuryazarlığı ve sosyal-yeniden yapılandırıcı yönelimle birlikte ele alındığında öğretim programına bağlılığa ilişkin toplam varyansın yaklaşık %25'ini açıklamaktadır. Regresyon modeline ilişkin parametreler incelendiğinde standardize edilmiş regresyon katsayıları (β), yordayıcı değişkenlerin öğretim programına bağlılık üzerindeki önem sırasını; öğretim programı okuryazarlığının ve sosyal-yeniden yapılandırıcı, insancıl ve akademik yönelimin olduğunu göstermektedir. Tüm değişkenler beraber ele alındığında öğretmenlerin öğretim programı okuryazarlığı ve sosyal-yeniden yapılandırıcı, insancıl ve akademik yönelim puanlarının öğretim programına bağlılığın anlamlı yordayıcısı olduğu; sadece bilişsel süreçler ve teknoloji yönelimi alt boyutlarının anlamlı bir yordayıcı olmadığı tespit edilmiştir. Elde edilen regresyon analizi sonuçlarına göre, öğretim programına bağlılığın yordanmasına ilişkin regresyon eşitliği (matematiksel model); "Öğretim Programına Bağlılık = 117.527 + 0.482 (Program Okuryazarlığı) + 5.611 (Akademik Yönelim) + 1.369 (Bilişsel Süreçler Yönelimi) + 4.936 (Sosyal-Yeniden Yapılandırıcı Yönelim) + 4.074 (İnsancıl Yönelim) + 1.690 (Teknoloji Yönelimi)" şeklinde oluşturulmuştur.

SONUÇLAR ve TARTIŞMA

Öğretmenlerin öğretim programı okuryazarlık düzeylerinin yüksek olduğu tespit edilmiştir. Genel olarak yapılan çalışmalarda öğretmenlerin programı bildikleri, tanıdıkları ve anlamlandırdıkları sonucuna ulaşılmıştır (Erdem ve Eğmir, 2018; Çetinkaya ve Tabak, 2019; Keskin, 2020). Bu durum, tasarlanan programlar ile uygulanan programlar arasındaki farkların azaltılmasına katkı sağlayabilir. Öğretmenlerin en çok insancıl yönelimi benimsedikleri daha sonra sırasıyla teknoloji,

bilişsel süreçler, sosyal-yeniden yapılandırmacı ve en az akademik yönelimi benimsedikleri tespit edilmiştir. Genel anlamda yapılan çalışmalarda yönelimlerin tam olarak aynı sıralamayı izlemediği, insancıl, teknoloji ve bilişsel süreçler yönelimlerinin ön sıralarda olduğu görülmektedir (Bay, Gündoğdu, Ozan, Dilekçi & Özdemir, 2012; Işık, 2014; Aktemur, 2014; Olgun, 2017). Öğretmenlerin insancıl yönelimi daha çok benimsemeleri, 2005 yılından itibaren Millî Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanan öğretim programlarının yapılandırmacıya dayalı olmasının sonucu olarak düşünülebilir. Oluşan farklılıkların ise öğretmenlerin benimsedikleri yönelimlerinin bölgesel, kültürel, vb. değişkenler açısından farklılaşmasından kaynaklanabileceği düşünülmektedir. Öğretmenlerin öğretim programına bağlılık algılarının yüksek düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Öğretmenlerin programa bağlı kalması, programlarda belirtilen hedeflere ulaşılması açısından önemli olabilir.

Öğretmenlerin öğretim programı okuryazarlıkları, program yönelimleri ve öğretim programına bağlılıkları arasındaki ilişkinin incelenmesini amaçlayan bu araştırmada, öğretim programı okuryazarlığının program yönelimleriyle ve öğretim programına bağlılıkla, program yönelimlerinin öğretim programına bağlılıkla orta düzeyde ve pozitif yönde anlamlı ilişkiye sahip olduğu ve öğretim programı okuryazarlığının %21 düzeyinde varyans açıklama oranıyla, öğretim programı yönelimlerinin ise %27 düzeyinde varyans açıklama oranıyla öğretim programına bağlılığı pozitif yönde anlamlı olarak yordadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bunun yanında, öğretmenlerin öğretim programı okuryazarlığı, sosyal-yeniden yapılandırmacı yönelimle birlikte ele alındığında öğretim programına bağlılığa ilişkin toplam varyansın yaklaşık %25'ini açıkladığı ve öğretim programı okuryazarlığı, sosyal-yeniden yapılandırmacı, insancıl ve akademik yönelimin öğretim programına bağlılığın yordayıcısı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bir programın hazırlanma, uygulanma ve değerlendirme süreçlerinin tamamında yapılan işler ve paydaşlar arasında bir ilişki olduğu ve bu ilişkinin birbirini destekler nitelikte olduğu düşünülmektedir. Programa bağlılığı etkileyen faktörlere bakıldığında, programı okumanın, bilmenin ve anlamının önemi ortaya çıkmaktadır ve program okuryazarlığı konusunda öğretmenlerin bilinçlenmeleri gerekmektedir (Bay, vd., 2017). Öğretim programının bir plan olma niteliği düşünüldüğünde, hakkında herhangi bir fikir sahibi olunmayan ya da yeterli düzeyde bilgi sahibi olunmayan bir planın uygulanmasında başarıya ulaşmanın mümkün olmayacağı düşünülmektedir. Bununla beraber; Miller (1983), program yönelimlerinin öğretmenlerin öğretim programının uygulanmasında sergileyecekleri yaklaşımın belirlenmesine yardımcı olduğunu ve sosyal-yeniden yapılandırmacı yönelimi benimsemiş bir öğretmenin öğretimsel içeriğe bazı konuları ekleyerek toplumun yaşadığı sıkıntılardan öğrencileri haberdar etme yoluna gidebileceğini belirtmiştir. Ennis, Muelle ve Hooper (1990) tarafından yapılmış çalışmada ise, daha güçlü sosyal-yeniden yapılandırmacı beden eğitimi öğretmenlerinin diğer beden eğitimi öğretmenlerine nazaran öğrencileriyle daha fazla karşılıklı karar verme sürecine girdikleri belirlenmiştir. Böylece, program yönelimleri programın uygulanması sürecini dolayısıyla programa bağlılığı etkileyebilecektir. Öğretim programı okuryazarlığının bazı yönelimlerle bir arada düşünüldüğünde programa bağlılığı yordama gücünün arttığı görülmektedir. Program yönelimlerinin bir programın nasıl olması gerektiği hakkında öğretmen düşünceleri tanımindan hareketle; öğretim programlarının uygulayıcıları olan öğretmenlerin benimsemiş oldukları yönelimleri programa bakış açılarını etkileyebilir. Elde edilen bulgular dâhilinde şu öneriler geliştirilmiştir:

- Araştırmadan elde edilen bulgulara göre, öğretim programı okuryazarlığı, öğretim programı yönelimleri ve öğretim programına bağlılık arasında pozitif yönde ilişki tespit edilmiştir. Bu sebeple, öğretim programlarına yönelik hizmet içi ve hizmet öncesi verilen eğitimlerde, bütünsel yaklaşımla öğretim programının tüm unsurlarını içeren konular birbiriyle ilişkilendirilerek verilebilir.
- Öğretmenlerin, insancıl ve sosyal-yeniden yapılandırmacı gibi çağdaş ve yapılandırmacı anlayışa daha uygun yönelimleri, diğer geleneksel yönelimlere nazaran daha çok benimsemesi beklenir. Öğretmenlere yapılandırmacı anlayışa uygun hizmet içi eğitimler verilmesi gerekebilir.

KAYNAKÇA

- Aktemur, B. (2014). *Öğretmenlerin öğretim program yaklaşımlarının analizi (Ankara ili örneği)* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gaziantep Üniversitesi.
- Altun, T., & Şahin, M. (2009). Değişen ilköğretim programlarının sınıf öğretmenleri üzerindeki psikolojik etkilerinin incelenmesi üzerine nitel bir araştırma. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 17(1), 15-32.
- Arslan Çelik, F. M. (2020). *Ortaokul düzeyi İngilizce öğretmenlerinin öğretim programına bağlılıklarının incelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi.
- Aslan, M., & Erden, R. Z. (2020). Ortaokul öğretmenlerinin öğretim programına bağlılıklarının incelenmesi. *YYÜ Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(1), 175-199. <https://doi.org/10.33711/yyuefd.691525>.
- Aslan, S. (2018). *Ortaokul öğretmenlerinin program okuryazarlık düzeyleri* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi.
- Aşçı, M., & Yıldırım, R. (2020). Öğretmen failliği ile öğretim programına bağlılık arasındaki ilişki: Yunus Emre ilçesi örneği. *OPUS-Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 16(Eğitim ve Toplum Özel Sayısı), 6126-6149. <https://doi.org/10.26466/opus.806477>.
- Bay, E., Gündoğdu, K., Ozan, C., Dilekçi, D., & Özdemir, D. (2012). İlköğretim öğretmen adaylarının program yaklaşımlarının analizi. *Uluslararası Eğitim Programları ve Öğretim Çalışmaları Dergisi*, 2(3), 15-29.
- Bay, E., Kahramanoğlu R., Döş B., & Turan Özpolat, E. (2017). Programa bağlılığı etkileyen faktörlerin analizi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 0(43), 110-137. <https://doi.org/10.21764/efd.02208>.
- Burul, C. (2018). *Öğretmenlerin eğitim programı tasarımı yaklaşımı tercihlerinin öğretim programına bağlılıklarıyla olan ilişkisinin incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Balıkesir Üniversitesi.
- Bümen, N. T., Çakar, E., & Yıldız, D. G. (2014). Türkiye’de öğretim programına bağlılık ve bağlılığı etkileyen etmenler. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 14(1), 203-228. <https://doi.org/10.12738/estp.2014.1.2020>.
- Camuzcu, S., & Duruhan, K. (2011). İlköğretim öğretmenlerinin öğretme-öğrenme süreci ile ilgili hizmetçi eğitim ihtiyaçları. *E-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 15-29.
- Cheung, D., & Ng, P. H. (2000). Science teachers’ beliefs about curriculum design. *Research in Science Education*, 30(4), 357-375.
- Cheung, D., & Wong, H. W. (2002). Measuring teacher beliefs about alternative curriculum designs. *Curriculum Journal*, 13(2), 225-248.
- Çetinkaya, S., & Tabak, S. (2019). Öğretmen adaylarının eğitim programı okuryazarlık yeterlilikleri. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 38(1), 296-309. <https://doi.org/10.7822/omuefd.535482>.
- Duru, A., & Korkmaz, H. (2010). Öğretmenlerin yeni matematik programı hakkındaki görüşleri ve program değişim sürecinde karşılaşılan zorluklar. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 38(38), 67-81.
- Ennis, C. D., Mueller, L. K., & Hooper, L. M. (1990). The influence of teacher value orientations on curriculum planning within the parameters of a theoretical framework. *Research Quarterly for Exercise and Sport*, 61(4), 360-8. <https://doi.org/10.1080/02701367.1990.10607500>.
- Eren, A. (2010). Öğretmen adaylarının program inançlarının görünüm analizi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 18(2), 379-388.
- Erdem, C., & Eğinir, E. (2018). Öğretmen adaylarının eğitim programı okuryazarlığı düzeyleri. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20(2), 123-138. <https://doi.org/10.32709/akusosbil.428727>.
- Gülpek, U. (2020). *Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin ve öğretmen adaylarının program okuryazarlık ve beden eğitimi öğretim yeterliliği düzeylerinin incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Bursa Uludağ Üniversitesi.
- Gürbüz, Ç. (2020). *Müzik öğretmenlerinin müzik dersi öğretim programına bağlılık düzeylerinin incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gaziantep Üniversitesi.
- Hill, J. N., Snelgrove-Clarke, E., & Slaughter, S. E. (2014, December 8-9). Assessing the extent and quality of documentation of fidelity to the implementation strategy: A proposed scoring mechanism (Conference presentation). 7th Annual Conference on the Science of Dissemination and Implementation in Health North Bethesda, MD, USA.

- Işık, Y. (2014). *Ortaokul öğretmenlerinin program yönelimleri ile yapılandırmacı öğrenme ortamı düzenleme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Kocaeli Üniversitesi.
- Kahramanoğlu, R. (2019). Öğretmenlerin öğretim programı okuryazarlığına yönelik yeterlik düzeyleri üzerine bir inceleme. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 12(65), 827-840. <https://doi.org/10.17719/jisr.2019.3495>.
- Kamil, D., Mukminin A., Jamin, A., Yusuf, M., & Idrus, A. (2013). Curriculum orientation and teaching conception among Islamic elementary public school teachers in Indonesia: *A rasch analysis approach*. *Asia Pacific Collaborative Education Journal*, 9(1), 1-13.
- Karabacak, E. (2018). *İlkokul resmi İngilizce öğretim programı ile uygulamadaki program arasındaki uyumun incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Eskişehir Anadolu Üniversitesi.
- Kaymakçı, S. (2015). Öğretmen görüşleri ışığında 1998 ve 2005 Sosyal Bilgiler öğretim programlarındaki değişimi anlamak. *Eğitim ve Bilim*, 40(181), 293-309. <https://doi.org/10.15390/EB.2015.3901>.
- Keskin, A. (2020). *Öğretmenlerin öğretim programı okuryazarlık düzeylerine yönelik algılarının belirlenmesi* (Yayımlanmamış doktora tezi). Hacettepe Üniversitesi.
- Kuyubaşoğlu, R. M. (2019). *Öğretmenlerin eğitim programı okuryazarlığı yeterliklerinin incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Mersin Üniversitesi.
- Miller, J. P. (1983). *The education spectrum: Orientations to curriculum*. Longman.
- Olgun, F. (2017). *Fen bilimleri öğretmenlerinin program inançlarının öğretim uygulamaları süreçlerine etkisi* (Yayımlanmamış doktora tezi). Gaziantep Üniversitesi.
- Ornstein, A.C., & Hunkins, F.P. (2009). *Curriculum: Foundation, principles, and issues* (5th ed.). Pearson Education Inc.
- Özdemir, S. M. (2012). Eğitim programı kavramına ilişkin öğretmen adaylarının metaforik algıları. *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi*, 5(3), 369-393.
- Şahin, H. (2006). Eğitim programı geliştirme sürecinde önemli bir aşama: İhtiyaç belirleme. *Tıp Eğitimi Dünyası*, 22(22), 1-9.
- Şimşek, S. (2017). Sınıf öğretmenlerinin sosyal bilgiler öğretim programını tanıma yeterlikleri. *Eğitim Kuram ve Uygulama Araştırmaları Dergisi*, 3(3), 143-157.